

Επαναληπτικές ασκήσεις Τρόποι και μέσα πειθούς (θεωρία και ασκήσεις)

A. Θεωρία

1. Επίκληση στη λογική

Μέσα πειθούς:

- α. Επιχειρήματα (λογικές προτάσεις που χρησιμοποιούνται κυρίως στην ανάπτυξη της παραγράφου με αιτιολόγηση και αίτιο - αποτέλεσμα)
- β. Τεκμήρια (i. παραδείγματα ii. ιστορικά γεγονότα iii. στατιστικά στοιχεία - αριθμητικά δεδομένα iv. επιστημονικά πορίσματα v. ντοκουμέντα, μαρτυρίες κ.λπ.)

2. Επίκληση στο συναίσθημα

Μέσα πειθούς:

- α. Συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις
- β. Αφήγηση γεγονότων - Περιγραφή καταστάσεων
- γ. Χιούμορ, ειρωνεία
- δ. Κινδυνολογία - καταστροφολογία

Σημείωση: Κατά την επίκληση στο συναίσθημα δε χρησιμοποιούνται τόσο επιχειρήματα ή τεκμήρια, αλλά η πειθώ επιτυγχάνεται κυρίως με τη συναισθηματοποίηση - συγκίνηση του δέκτη.

3. Επίκληση στην αυθεντία

Μέσα πειθούς:

- α. Αποφθέγματα, λόγια μεγάλων διανοητών
- β. Ρητά, γνωμικά, παροιμίες (λαϊκή σοφία - αυθεντία ο λαός)

4. Επίκληση στο ήθος του ομιλητή:

Μέσα πειθούς:

- α. προβολή των ηθικοπνευματικών αρετών του ομιλητή ή συγγραφέα, των θετικών στοιχείων της προσωπικότητάς του, ώστε η πειθώ να μην απορρέει από επιχειρήματα ή τεκμήρια, αλλά από την αξιοπιστία, την ακεραιότητα, την ανωτερότητα κ.λπ. του ομιλούντος
- β. προβολή του κοινωνικού κύρους, του γοήτρου, της επιτυχίας, της καθιέρωσης κ.λπ. σε μια κοινωνία, όσον αφορά τον ομιλητή, συγγραφέα κ.λπ.

5. Επίθεση στο ήθος του αντιπάλου:

Μέσα πειθούς:

- α. προβολή των ελαττωμάτων, των αδυναμιών, των αρνητικών της προσωπικότητας του αντιπάλου,
- β. των προκλητικών ή προσβλητικών για τα «χρηστά ήθη» στοιχείων της ιδιωτικής του ζωής, με σκοπό την αμαύρωση της τιμής και της υπόληψής του και την αποτροπή των δεκτών από την υποστήριξή του.

B. Ασκήσεις - Παραδείγματα

Να βρεθούν οι τρόποι και τα μέσα πειθούς στις παρακάτω παραγράφους

1. Εάν υποθέσουμε ότι ο γονιός από την πρώτη τρυφερή ηλικία κάθεται μαζί με το παιδί του και ανακαλύπτει ταυτόχρονα με αυτό τον καινούριο ψηφιακό κόσμο, τότε δεν έχει τίποτα να φοβηθεί αφού μπορεί να παρέμβει άμεσα, διδάσκοντάς του ταυτόχρονα τους κανόνες δικτυακής συμπεριφοράς και ασφάλειας, οι οποίοι δεν είναι πολύ διαφορετικοί από τους ίδιους κανόνες στην καθημερινότητα. Η απλή λογική υποδεικνύει ότι όπως δεν αφήνεις ένα δεκάχρονο να κάνει βόλτες μόνο του στην Ομόνοια τα μεσάνυχτα, κατά τον ίδιο τρόπο δεν του επιτρέπεις να πλοηγείται παντού στο δίκτυο. Διδάσκουμε στα παιδιά να μην μιλούν σε αγνώστους. Το ίδιο ισχύει και για το Ίντερνετ. Δυστυχώς, όμως, δύο παράγοντες παραπλανούν τους γονείς: Ο πρώτος είναι ότι η τεχνολογία θεωρείται ασφαλής ως παράγωγο της επιστήμης. Ο δεύτερος είναι ότι ο υπολογιστής είναι εξίσου καλή μπέμπι σίτερ με την τηλεόραση.

2. Η συνέπεια ήταν να εκτιναχθεί ο πληθυσμός της γης από το 1 δισ. πριν από 150 περίπου χρόνια στα 6 δισ. στο τέλος του 20ού αιώνα, ενώ ταυτόχρονα η άγρια εκμετάλλευση των συντελεστών του φυσικού περιβάλλοντος έχει οδηγήσει σε μια δύσκολα αντιμετωπίσιμη οικολογική κρίση. Εμφανείς όψεις αυτής της κρίσης αποτελούν, μεταξύ άλλων, φαινόμενα όπως η υπερθέρμανση του πλανήτη ως αποτέλεσμα της ανθρώπινης δράσης, η εξάντληση των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η έλλειψη πρώτων υλών όπως το νερό, η αποψίλωση των δασών, η διόγκωση των απορριμμάτων και των αποβλήτων, η

ερημοποίηση της υπαίθρου, η χρήση ρυπογόνων πυρηνικών μέσων (ενίοτε και όπλων).

3. Ο λαϊκισμός, στην τρέχουσα πολιτική και δημοσιογραφική χρήση του όρου, συνδέεται με κάθε μορφή δημαγωγίας και κολακείας του λαϊκού στοιχείου. Αυτό πραγματοποιείται παράλληλα με την παράκαμψη των θεσμών: «Όχι θεσμοί, μονάχα λαός», όπως είχε πει επιγραμματικά σπουδαία μορφή της νεότερης πολιτικής μας ιστορίας σε προεκλογικό λόγο πριν από δέκα χρόνια. Η αντίληψη αυτή είναι συνυφασμένη με την πολιτική παράδοση του λαϊκισμού (ποπουλισμού) έτσι όπως εκδηλώθηκε τον 19ο και τον 20ό αιώνα, κυρίως σε περιοχές με μεγάλο αγροτικό πληθυσμό Ρωσία, Ανατολική Ευρώπη, Λατινική Αμερική, μεταξύ άλλων. Ο λαϊκισμός είναι κίνημα που εκθειάζει τον λαό και ό,τι πηγάζει από αυτόν, θεωρώντας τον μοναδική πηγή νομιμότητας. Βασίζεται σε μια «φυλετική» αντίληψη της πολιτικής σύμφωνα με την οποία δεν έχουν σημασία οι κανόνες ή οι αρχές αλλά ο λαός, η βούλησή του και κατ' επέκτασιν η παράταξη ή η κυβέρνηση, που του αποδίδονται ως κατ' εξοχήν «δικές του».

4. Το Βυζάντιο στάθηκε το χρυσό παλάτι απ' όπου βγήκε η νέα λάμψη του Ελληνισμού. Ο σκοτεινιασμένος και ξεραμένος κόσμος, πάλι ξανάνθισε σαν περιβόλι μοσχοβολημένο, κι ο σπόρος ήταν ο ένας κι ακατάλυτος σπόρος της ζωής, ο Ελληνικός. Αυτό έκανε το μεγάλο ποιητή της Ιταλίας Λεοπάρδη να πει κατάπληκτος, γράφοντας για το βυζαντινό φιλόσοφο Πλήθωνα: «Ακατάλυτη και τρομερή δύναμη Ελλάδα! Χωρίς το δικό σου πνεύμα, τίποτα δε γίνεται στον κόσμο. Όλα τα γονιμοποιείς εσύ. Για μια στιγμή φαίνεται πως πεθαίνεις, κι άξαφνα παρουσιάζεσαι πάλι ολοζώντανη και δροσερή εκεί που δε σε περίμενε κανείς!» [...]

5. Στην εποχή της γνώσης, της τεχνογνωσίας και της πληροφορίας όλα αλλάζουν, και το ζητούμενο είναι να αποφευχθεί κάθε αδυναμία προσαρμογής του πανεπιστημίου σε αυτή τη νέα αναδυόμενη κοινωνία. Γιατί σε αυτή τη νέα κοινωνία της καλπάζουσας γνώσης ο κάθε πολίτης θα πρέπει να επικαιροποιεί τη γνώση του. Η διά βίου εκπαίδευση ήδη δεν είναι σχήμα λόγου αλλά εξελίσσεται σε οδυνηρή και αναγκαία πραγματικότητα, αποτέλεσμα του εξοντωτικού για τις ανθρώπινες δυνατότητες ρυθμού της τεχνολογικής εξέλιξης. Ο μεγάλος κοσμολόγος Χόκινγκ τονίζει ότι με τους ρυθμούς παραγωγής γνώσης που

αναπτύσσουμε θα δημοσιεύονται τρία συγγράμματα ανά λεπτό και δεν θα υπάρχει χρόνος να διαβάσει κανείς ούτε ένα από αυτά. Άλλη εκτίμηση αναφέρεται στην πολυπλοκότητα των υπολογιστών που ήδη διπλασιάζεται κάθε 15-18 μήνες.

6. Κάποιοι ανθρωπολόγοι χαρακτηρίζουν το ποδόσφαιρο «συναισθηματική πληγή» ή «χολέρα του ντελίριου». Όμως ο περισσότερος κόσμος θεωρεί ότι πρόκειται για το ωραιότερο σπορ-θέαμα, χωρίς να αγνοεί τα προβλήματά του. Προβλήματα, τα οποία χειροτερεύουν από την παγκοσμιοποίηση, που εκμεταλλεύεται την οικονομική πλευρά του. Για το φετινό πρωτάθλημα οι σπόνσορες πλήρωσαν περισσότερα από 400 εκατ. ευρώ. Τα δε δικαιώματα για την τηλεόραση και τα κινητά τηλέφωνα πουλήθηκαν σε περίπου 170 χώρες για ένα δισ. ευρώ. Η Διεθνής Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου (FIFA) απέκτησε έτσι προϋπολογισμό μεγαλύτερο από της Γαλλίας. Οι σπόνσορες με τη σειρά τους γεμίζουν τον πλανήτη με τα προϊόντα-φετίχ τους: παπούτσια, φανέλες, μπάλες, κατασκευασμένα κατά κανόνα στις φτωχότερες περιοχές του κόσμου από εργάτες που υφίστανται άγρια εκμετάλλευση και τα οποία κατόπιν πουλιούνται χρυσά στις πλούσιες χώρες. Μια φανέλα στην Ευρώπη κοστίζει περίπου 70 ευρώ, ποσό που αντιπροσωπεύει μισθό πολλών μηνών για το παιδί-εργάτη που την κατασκευάζει στην Ινδία.

7. Ο άνθρωπος γενικά οφείλει να σέβεται τον συνάνθρωπό του, στο βαθμό που ο ίδιος θα ήθελε να τον σεβαστούν, κάνοντας πράξη αυτό που πολύ εύστοχα είπε κάποτε ο Καζαντζάκης: «Αγάπα τον άνθρωπο, γιατί είσαι εσύ». Αν ο καθένας από μας βλέπει μέσα στον άλλο τον ίδιο του τον εαυτό, τότε είναι βέβαιο ότι πολλές παρανοήσεις, παρεξηγήσεις και αδικίες δεν θα έχουν λόγο ύπαρξης, ενώ τα ανθρώπινα δικαιώματα θα είναι σεβαστά και κανείς δεν θα διανοείται να τα παραβιάσει.

8. Γνωρίζουμε πια καλά ότι αυτός ο μικρός πλανήτης δεν είναι απλά η κατοικία μας, είναι το σπιτικό μας, είναι η «μητρίδα» μας και ακόμη περισσότερο η Γη – πατρίδα μας. Μπορούμε να φύγουμε, να ταξιδέψουμε, να αποικίσουμε άλλους πλανήτες. Όμως εδώ στο σπίτι μας έχουμε τα φυτά μας, τα ζώα μας, τους νεκρούς μας. Η ζωή μας η ίδια βρίσκεται εδώ. Και πρέπει να προστατέψουμε και να σώσουμε τη Γη – πατρίδα μας.

9. Πρέπει να πάψουμε να βλέπουμε τον άνθρωπο σαν ένα υπερφυσικό ον και να εγκαταλείψουμε μια για πάντα εκείνο το σχέδιο που επεξεργάστηκε πρώτος ο Καρτέσιος και στη συνέχεια ο Μαρξ, το οποίο συνίσταται στην κατάκτηση και την κατοχή της φύσης. Η απόπειρα αυτή αποδείχτηκε τουλάχιστον γελοία, από τη στιγμή που κατανοήσαμε ότι το σύμπαν μέσα στην απεραντοσύνη του ξεπερνά τις δικές μας δυνατότητες. Ακόμα παραπέρα, συνειδητοποιήσαμε πως μεταβλήθηκε σε παραλήρημα, ακριβώς γιατί ο προμηθεϊκός χαρακτήρας της επιστήμης και της τεχνολογίας οδηγεί σήμερα στην καταστροφή της βιόσφαιρας και στην αυτοκτονία της ανθρωπότητας.

10. Η είδηση δεν συγκίνησε κανέναν. Οι εφημερίδες, τα κόμματα και οι πασών αποχρώσεων προοδευτικοί ήταν απασχολημένοι με το να αναλύουν το μήνυμα των εκλογών και έτσι δεν βρήκαν την ευκαιρία ούτε να αναλύσουν ούτε να καταγγείλουν ότι στην Κωνσταντινούπολη παιδάκια 10 - 12 ετών ράβουν τα τζιν Benetton με μεροκάματο 200 δρχ. την ημέρα. Κανένας δε φώναζε για σκάνδαλο, γιατί φαίνεται ότι η Αριστερά στην εποχή της παγκοσμιοποίησης δεν έχει τίποτε να πει για την παγκοσμιοποίηση της εκμετάλλευσης των παιδιών. Το θέμα - αν δεν της φαίνεται φυσιολογικό - δεν την απασχολεί. Στην εποχή μας σκάνδαλο είναι ότι πέφτει το χρηματιστήριο και όχι ότι κάθε λεπτό πεθαίνουν 25 παιδιά από αστία. Ότι 250 εκατομμύρια αγοράκια και κοριτσάκια σε όλον τον κόσμο ηλικίας 5 - 14 χρόνων δουλεύουν 14 - 16 ώρες την ημέρα δένοντας κόμπους σε χαλιά, στρίβοντας φύλλα καπνού, κόβοντας σπέρτα. Ότι παιδάκια παραμορφώνουν τα χέρια τους ράβοντας μπάλες, κόβοντας διαμάντια, παραμορφώνουν τα πόδια τους δουλεύοντας σε υαλουργίες, σε νταμάρια ή κάνοντας τους βαστάζους στις αγορές (...) ότι παιδάκια ξεφορτώνουν τούβλα στο Νεπάλ για 70 δρχ. σε κάθε 100 διαδρομές μεταξύ του φορτηγού και του γιαπιού.